

Groot was in tal van landen, met name ook in Nederland, de verontwaardiging over het Russische optreden. Een klein aantal Nederlandse vrijwilligers ging aan de strijd deelnemen¹, in publieke inzamelingen werd meer dan f 200 000 bijeengebracht om de Finnen te helpen, de regering legde er met goedvinden van de Staten-Generaal f 100 000 bij en het Nederlandse Rode Kruis besloot om, met gebruikmaking van een deel van die fondsen, een ambulance naar Finland te zenden. Toen deze op 21 maart '40 vertrok, was de strijd evenwel ten einde: een beter voorbereid Russisch offensief had in februari de Finse verdedigingslinie ten noordwesten van Leningrad doorbroken, Finland had gecapituleerd: op 12 maart had het de in oktober en november afgewezen Russische eisen aanvaard.

Drie-en-een-halve maand moedig maar eenzaam verzet waren met een nederlaag geëindigd die Frankrijk en Engeland niet hadden voorkomen. Zij konden Duitsland al niet aan. Was het dan wijs, ook nog in oorlogshandelingen met de Sowjet-Unie verwickeld te raken? Kennelijk niet, maar bij de publieke opinie in Engeland en vooral in Frankrijk was het medeleven met de Finnen zo groot, dat de twee Geallieerden in februari en begin maart '40 serieus plannen gingen maken om een expeditiecorps naar Finland te zenden en, van het Midden-Oosten uit, de Russische aardolie-installaties in de Kaukasus te bombarderen. Een door het falen van het eerste Russische offensief versterkte onderschatting van hetgeen de Sowjet-Unie op militair gebied vermocht, speelde hier ook een rol bij. Het Fins-Russisch accord haalde door heel die emotioneel-bepaalde, irrealistische plannenmakerij een streep. De agressor had, hoezeer hij ook bij dat accord van zekere matiging getuigde, gezegevierd.

Toen Churchill op 20 januari '40 zijn beroep op de kleine neutralen deed, was het de publieke opinie in ons land zonneklaar dat de Finnen zich zonder hulp van enige betekenis verdedigden. Dat had, wat de internationale politiek betrof, onverschilligheid en cynisme versterkt, het had de bereidheid verzwakt om enig risico te nemen - laat staan de risico's die uit de aanvaarding van het denkbeeld van de Britse staatsman zouden voortvloeien. En toch! Was daar nu het laatste woord mee gezegd? Was het niet veeleer zo, dat in het deel van de wereld waar het eigen land lag, Duitsland het grootste en eigenlijk het enige gevaar vormde? En stak dus niet in Churchills betoog, hoezeer het ook, gelet vooral op de militaire passiviteit van Frankrijk en Engeland, op dat moment irrealistisch was, in beginsel een kern van waarheid?

¹ Zes vroegen de koningin om verlof, van wie enkelen hun verzoek introkken toen bleek dat zij, in Finse dienst tredend, het Nederlanderschap zouden verliezen (brief, 20 sept. 1968, van het ministerie van justitie).